

ЗАСТОСУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ПОЛЬЩІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Ключові слова: Регіональна політика, соціально-економічний розвиток, основні проблеми регіональної політики та шляхи їх вирішення

Вступ. Актуальність теми полягає в тому, що Польща є членом Європейського Союзу з 2004 року. Вона є однією з найрозвинутіших країн Східної Європи. По-друге: Україна має спільний кордон з цією країною. Між ними існує значний товарообіг. По-третє: Польща активно сприяє інтеграції України до ЄС, НАТО та інших європейських структур. По-четверте: Україну та Польщу об'єднує спільний проект по проведенню чемпіонату Європи з футболу - «Євро – 2012», який ще більше інтегрує дві економіки країн та узгоджує регіональні політики цих держав. Метою статті є аналіз регіонального розвитку та вивчення досвіду регіональної політики Польщі, та змога скористатися ним Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні в останні роки активно займаються питаннями та проблемами регіонального розвитку Польщі та досвіду її для України такі вчені як: Мрінська О.В., Бусигіна І., Мезенцев К.В., Герасимчук З.В., Максименко С., Нагірна В.П., Писаренко

С.М. та інші. Вони піднімають актуальні питання стосовно проблем розвитку регіональної політики та стратегій розвитку. Поканські Т., Станкевич О., Янкін М.Д., Борщевський В.В., Zaleski J., Pyszkowski A. в Польщі займаються питання регіонального розвитку та регіональної політики.

Постановка завдання. Регіональна політика – це організаційно-правова, економічна, соціальна, культурно-освітня, екологічна та управлінська діяльність держави, спрямована на забезпечення комплексно – пропорційного розвитку окремих територій країни на основі раціонального використання та забезпечення їх особливостей та інтегрального потенціалу.

Основними задачами роботи є суспільно-географічні аспекти регіональної політики, дослідити проблеми регіонального розвитку та сучасний стан регіональної політики Польщі. Для реалізації даних задач були використані літературні джерела, які видані як в Польщі, так і в Україні.

Регіональна політика повинна охоплювати усі сфери життєдіяльності регіонів, бути спрямованою на реалізацію державних регіональних програм, на впорядкування розміщення продуктивних сил, здійснення загальнонаціональної стратегії соціально-економічного розвитку, використання регіональних можливостей та їх резервів, формування у регіонах ринкових відносин.

Виклад основного матеріалу. Фундаментальними принципами здійснення регіональної політики є :

1. Раціональне поєднання централізму і децентралізму на основі узгодження регіональних і загальнодержавних інтересів.
2. Пріоритетність соціально – екологічної діяльності.
3. Комплексно – пропорційна спрямованість розвитку території.
4. Перспективність.
5. Взаємодоповнюваність діяльності суб'єктів, що представляють різні форми власності [1, с. 20].

Регіональний аспект життєдіяльності населення на перспективу є надзвичайно важливою складовою соціально-економічного та екологічного розвитку країни. Найбільш конструктивним в цьому відношенні є поняття «регіональний розвиток держави» – сукупність позитивних, науково обґрунтованих функціонально-територіальних змін соціально-економічної та екологічної діяльності людей за певний відрізок часу.

Проблема управління регіональним розвитком є складною за змістом, заключним етапом прийняття рішень щодо удосконалення територіальної організації різних видів людської діяльності, які регулюються економічними засобами, нормативно-правовими актами та документами. Успішне її вирішення можливе лише на міждисциплінарній основі, де провідні позиції повинна займати суспільна географія поряд з регіональною економікою, соціологією та екологією [2, с. 62].

Дослідження на тему регіональних відмінностей процесів розвитку та їх причин ведуться в Польщі протягом багатьох років, а результати

досліджень створюють досить повну картину (хоча певною перешкодою для цього є уривчастість статистичних даних в динамічному розрізі). На підставі висновків з цих досліджень та враховуючи наслідки членства Польщі в Європейському Союзі – і в ширшому розумінні: положення Польщі в Європі – можна визначити найважливіші проблеми регіонального розвитку держави. До них належать:

- поляризація польської території, яка мала місце протягом всього післявоєнного періоду і поглибилася після 1989 р.;
- маргіналізація деяких районів держави, що є наслідком їх тривалої відносної недорозвинутості, яка в певних випадках поглиблюється процесами системної трансформації і пов'язаною з ними складною ситуацією на регіональних та місцевих ринках праці;
- недорозвинутість функцій метрополій великих польських міст, особливо в східній частині держави, при паралельному послабленні зв'язків між великим містом і його регіональним тилом;
- зосередження багатьох економічних, суспільних і територіальних проблем у Верхній Сілезії, що є наслідком об'єктивних економічних процесів і невдалої реструктуризації цього регіону [3, с. 13]. Всі перераховані аспекти, відображаються в розподілі ВВП на душу населення.(рис. 1).

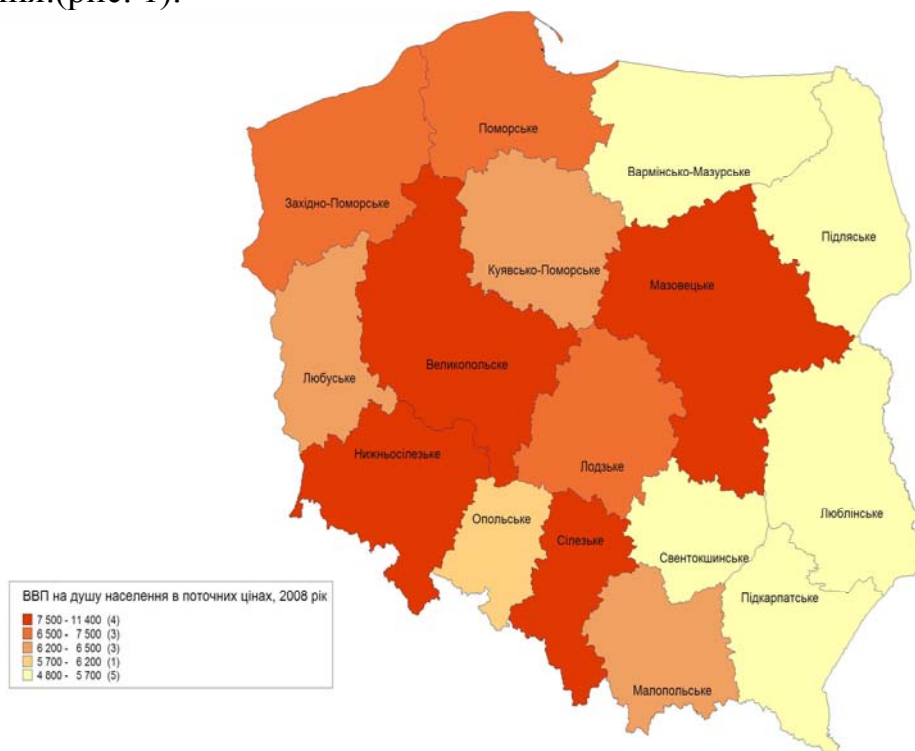

Рис. 1 – ВВП на душу населення в поточних цінах, 2008 р.

Процес розробки регіональної політики Польщі може бути представлений у вигляді трьох стадій, що частково перетинаються:

1. Бездіяльність держави щодо регіонального розвитку (1989–1995 рр.).

2. Побудова моделі регіональної політики, адміністративна реформа на місцевому рівні та розробка законодавчої бази, необхідної для підтримки регіонального розвитку (1995–2000 рр.).

3. Імплементация нової моделі регіонального розвитку (2001–2006 рр.), яка включає:

а. Використання структурних фондів та фондів підготовки до вступу до ЄС, а також

б. Перегляд функціонування системи та вироблення більш обґрунтованої моделі регіонального розвитку Польщі в контексті програми вступу до ЄС на 2007–2013 рр.

Процес розробки регіональної політики Польщі може бути представлений у вигляді трьох стадій, що частково перетинаються:

У 1998–1999 рр. уряд Польщі змінив адміністративну структуру країни. Було створено дві нові адміністративно-територіальні одиниці: повіти – другий рівень місцевого самоуправління, та воєводства – регіональний рівень самоуправління. Державна територіальна реформа продовжувалась довготривалими публічними та політичними дискусіями щодо розміру та кількості нових регіонів. В результаті цієї реформи на сьогодні Польща має три рівні місцевого/ регіонального самоврядування, кожен з яких є незалежним від інших, володіє власними активами та фінансовими ресурсами

У сфері відповідальності повітів надання послуг місцевого та інколи субрегіонального масштабу, які відповідно до принципів субсидіарності та пропорційності не можуть бути передані на рівень гмін. Існує 308 сільських гмін (сільських органів управління) та 65 міських гмін (найбільші міста), які наділені повноваженнями повітів (виконують функції повітів, мають інфраструктуру та бюджетні повноваження повітів). На території повітів проживає приблизно 80–100 тис. мешканців [4].

Нові 16 воєводств достатньо великі, на їх території проживає від 1 до 5 мільйонів мешканців (середній показник 2,4 мільйони осіб). (рис.2).

До сфери їх відповідальності відноситься розробка та реалізація політики регіонального розвитку, основною ціллю якої є оптимальне використання людського капіталу і матеріальних ресурсів для забезпечення розвитку регіону в довгостроковій перспективі. Окрім того вони надають суспільні послуги, що носять регіональний характер, а саме: залізниця, мережа автомобільних доріг тощо.

Національна Стратегія Регіонального Розвитку Польщі на 2007-2015 рр. визначає наступні стратегічні цілі щодо розвитку регіонів:

1. Зростання конкурентності воєводств.
2. Посилення суспільної, економічної та просторової єдності.
3. Швидке зростання – вирівнювання шансів щодо розвитку.

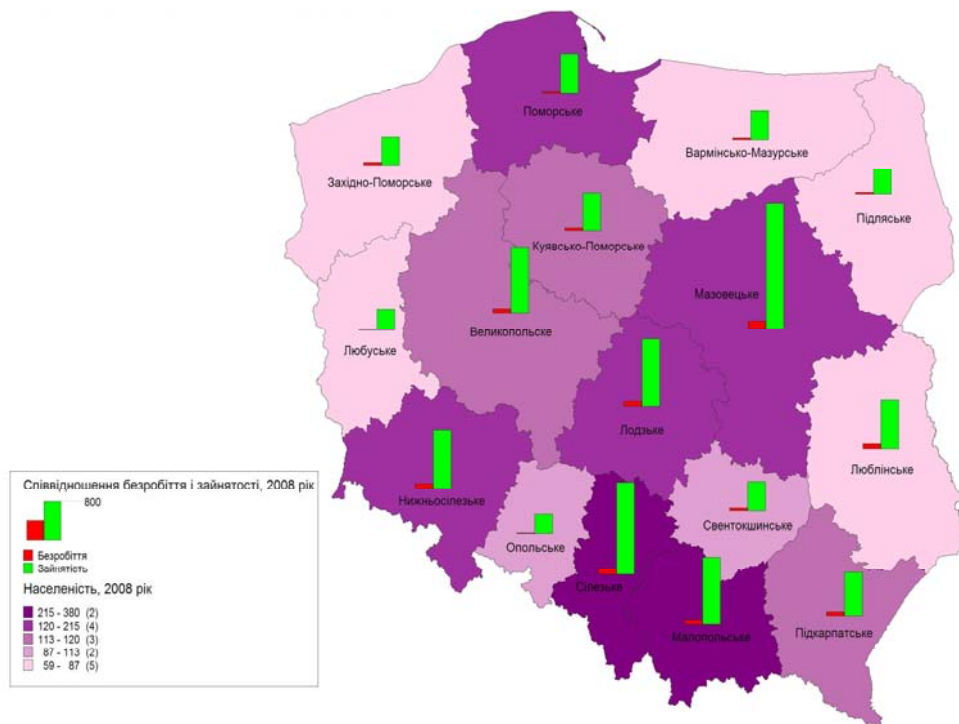

Рис. 2 – Регіональні відмінності у співвідношенні безробіття та зайнятості, 2008 р.

Схвалення вищезгаданих стратегічних цілей відповідає принципу розвитку усіх польських воєводств. В практичному розумінні це означає підвищення економічної конкурентоспроможності польських регіонів і країни в цілому, а також вирівнювання шансів розвитку тих територій, які, якщо держава не надасть їм допомоги, приречені стати другорядними, або приречені вирішувати довготривалі проблеми розвитку [5].

Господарство Польщі є досить диверсифікованим. У структурі національного продукту країни на промисловість припадає 35 %, торгівлю і сферу послуг - 45 %, сільське господарство - 6 %.

В галузевій структурі промислового виробництва найбільшою є частка легкої і харчової промисловості (29 %), машинобудування (28 %) та паливно-енергетичного комплексу (23 %).

За останні десятиліття Польща активно розвиває свої зовнішньоекономічні зв'язки.

У товарній структурі польського експорту провідне місце займають кольорові метали, електротехнічне й електронне обладнання, текстиль, транспортні засоби та кам'яне вугілля. Традиційними продуктами експорту Польщі є також сірка, заморожені овочі, сире м'ясо тощо.

Імпортує країна в основному електротехнічне й електронне обладнання, мінеральну сировину, хімічну продукцію та текстиль, нафту, газ, кольорові метали.

Досвід регіональної політики Польщі є досить корисним для України. Наша держава має взяти приклад з поставки пріоритетності питань соціально-економічного розвитку. Вирішення цих питань в нормативно-правовій базі (законодавстві України). Створення національних та

регіональних стратегій соціально-економічного та іншого розвитку на майбутні роки.

На прикладі Польщі Україна має можливість визначити чіткі цілі, механізми управління, найголовніші проблеми регіонального розвитку та шляхи їх вирішення.

На сьогоднішній день регіональна політика України знаходиться в стані реформування. Тому основним питанням є визначення основного змісту регіональної політики на сучасному етапі реформування. Від того, яким чином центральні органи влади в Україні намагатимуться впливати на регіональний розвиток, залежить в кінцевому рахунку якість та швидкість просування економічних реформ як у регіонах, так і в країні в цілому.

Чітких універсальних граничних рівнів показників соціальної та економічної диференціації розвитку окремих частин країни, при досягненні яких визначається необхідність втручання держави, не існує. Це є однією з основних проблем в Україні створення нової чітко сформульованої регіональної політики, яка відповідала б покращенню рівня життя в усіх регіонах держави та наближенню його до рівня ЄС.

Державна регіональна політика повинна бути спрямована насамперед на розв'язання таких проблем:

- 1) низька інвестиційна привабливість регіонів та інноваційна активність в них;
- 2) нерозвинута виробнича та соціальна інфраструктура;
- 3) зростання регіональних диспропорцій у сфері соціально-економічного розвитку регіонів;
- 4) слабкі міжрегіональні зв'язки;
- 5) нераціональне використання людського потенціалу.

Стратегічні завдання державної політики регіонального розвитку України до 2015 року:

1. Підвищення конкурентоспроможності регіонів та зміцнення їх ресурсного потенціалу (Пріоритетний напрям - реструктуризація економічної бази окремих регіонів і створення умов для диверсифікації на новій технологічній основі; розбудова та модернізація інфраструктури, що сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості регіонів. Реалізація цього напрямку дасть змогу підвищити продуктивність сфер економіки у регіонах та підтримати нові види діяльності, що сприятиме підвищенню рівня зайнятості. При цьому будуть задіяні регіони, в яких необхідно реструктурувати традиційні галузі з критично високим рівнем зношеності основного капіталу та наявністю ризиків виникнення техногенних катастроф національного масштабу.)

2. Забезпечення розвитку людських ресурсів (Пріоритетний напрям - забезпечення високих стандартів навчання, доступного для працівників протягом усього періоду їх виробничої діяльності; активізація співпраці у сфері освіти і науки; забезпечення повної зайнятості працездатного населення. Реалізація політики розвитку людських ресурсів здійснюватиметься з урахуванням регіональних особливостей

демографічної ситуації, рівня зайнятості населення та його життя, що сприятиме створенню нових робочих місць, насамперед у сфері розвитку інновацій, перекваліфікації вивільнених працівників, поліпшенню соціально-трудових відносин між роботодавцями та найманими працівниками, забезпеченню самозайнятості населення, розвитку фермерства, селянських господарств, підтримці малого і середнього бізнесу.)

3. Розвиток міжрегіонального співробітництва (Пріоритетний напрям - розширення міжрегіональної економічної взаємодії; розвиток транскордонного, у тому числі єврорегіонального співробітництва. Розвиток міжрегіональних економічних зв'язків та транскордонного співробітництва забезпечить підвищення ролі регіонів у зовнішньоекономічному співробітництві, їх активну участь у діяльності міжнародних організацій).

4. Створення інституціональних умов для регіонального розвитку (Пріоритетний напрям - реформування системи державного управління та місцевого самоврядування; розширення фінансово-економічних можливостей територіальних громад; реформування адміністративно-територіального устрою; узгодження діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо розвитку регіонів. Розв'язання проблем регіонального розвитку, становлення місцевого самоврядування та вдосконалення відносин "центр-регіони" перебуває у площині інституційного і правового поля та потребує формування і реалізації державної регіональної політики, чіткого розподілу функцій та координування діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.)

Головною метою цієї стратегії - зниження диспропорцій у соціальних показниках, у тому числі заробітній платі та забезпеченні додержання державних соціальних гарантій; збільшення обсягу інвестицій в основний капітал при одночасному зниженні диспропорції за цим показником; створення умов для сталого розвитку регіонів в інтересах усієї країни, підвищення рівня життя населення, подолання бідності та безробіття, формування середнього класу; забезпечення додержання визначених державних соціальних гарантій стосовно кожного громадянина незалежно від місця його проживання; подолання депресивного стану окремих територій, своєчасне і комплексне розв'язання проблем охорони довкілля[7].

Висновки. Для того, щоб Україна найближчим часом вступила в Європейський Союз потрібно, перш за все, правильно спрямувати регіональну політику на вирівнювання конкурентоспроможності, розвитку відсталих та слабких регіонів.

Для Польщі вирішальним у цій ситуації стало укрупнення воєводств. На сьогоднішній день їх 16 з майже однаковою площею та населенням. Найбільш розвинуті у соціально-економічному відношенні Мазовецьке, Великопольське, Сілезьке та Нижньосілезьке воєводства. Найменш розвинуті – Любуське та Вармінсько-Мазурське воєводства.

В Україні 24 області та Автономна республіка Крим сильно різняться за площею, населенням та соціально-економічним розвитком. Нашій державі необхідно провести територіально-адміністративну реформу (укрупнити області та відповідно зменшити їх кількість). Держава має спрямувати кошти на підтримку депресивних та слабо розвинутих регіонах, водночас не має забувати про розвинуті у соціально-економічному відношенні регіони.

Список літератури

1. Бусигіна І. Нова роль регіонів в Євросоюзі / І. Бусигіна // Економіка і міжнародні відносини. – 1994. – №12. – С. 94-102.
2. Герасимчук З.В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізми реалізації : Монографія / З. В. Герасимчук. – Луцьк : Настир'я, 2001. – 528 с.
3. Мрінська О. В. Регіональна політика в країнах Європейського Союзу і можливості використання її досвіду в Україні (суспільно-географічне дослідження) : Автореф. дис.на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук: 11.00.02 / О.В. Мінська ; ІГ НАНУ. – К., 2005. – 20 с.
4. Потканські Т. Досвід Польщі у формуванні політики регіонального розвитку / Т. Потканські // Формування політики регіонального розвитку: досвід країн Центральної та Східної Європи в контексті вступу до ЄС. – К., 2006. – С. 3-38.
5. Pyszkowski A. Comparative analysis of the draft National development Poland 2007–2013 and Initial draft of the National Strategy for Regional Development for 2007–2013 // Expertise commissioned by the Department of Coordination of Structural Policy, of the Ministry of Economy. – Warszawa, 2005.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року».
7. <http://epp.eurostat.ec.europa.ua/>

Ободовська В. О. Застосування регіональної політики Польщі для України.

Встановлені основні принципи здійснення регіональної політики. Показані основні стадії процесу формування регіональної політики Польщі. Розкриті основні положення використання досвіду здійснення регіональної політики Польщі для України. Висвітлені основні положення стратегії регіональної політики в нашій державі.

Ключові слова: Регіональна політика, соціально-економічний розвиток, основні проблеми регіональної політики та шляхи їх вирішення.

Ободовская В. А. Применение региональной политики Польши для Украины.

Установлены основные принципы осуществления региональной политики. Показаны основные стадии процесса формирования региональной политики Польши. Раскрыты основные положения использования опыта осуществления региональной политики Польши для Украины. Освещены основные положения стратегии региональной политики в нашем государстве.

Ключевые слова: Региональная политика, социально-экономическое развитие, основные проблемы региональной политики и пути их решения.

Obodovska V.A. Application of regional policy in Poland to Ukraine.

The substantive provisions of the use of experience in realization of regional policy of Poland are exposed for Ukraine. Main positions of strategy of regional policy are lighted up in our country.

Keywords: Regional policy, socio-economic development, basic problems of regional policy and ways of their decision.

Надійшла до редколегії 06.03.2013